

- EVALUACE A HODNOCENÍ ŽÁKŮ

Využití ikonografických materiálů k evaluaci znalostí o roce 1968 a schopností interpretovat

Interpretace jednoho pramene

Testovat můžeme i schopnost interpretovat ikonografické materiály. Na příkladu karikatury z období pražského jara demonstrujeme, jaké otázky můžeme obrazu položit a jakou formou. Karikatura reflektuje jednání československé a sovětské strany na tzv. Moskevských jednáních probíhajících od 23. do 26. srpna 1968. Následující přehled variant úkolů vztahených k jednomu obrázku ilustruje silné i slabé stránky multiple choice.

Obrázek 1

Zdroj: moderni-dejiny.cz

Varianta 1

Instrukce pro žáky:

V jaké době mohla karikatura vzniknout? Náповěda: Tass byla sovětská zpravodajská agentura, obdoba naší ČTK.

- A. Leden 1968 při volbě nového prvního tajemníka ÚV KSČ.
- B. Březen 1968 při volbě prezidenta republiky.
- C. Srpen 1968 při jednání československé a sovětské strany v Moskvě.

▪ EVALUACE A HODNOCENÍ ŽÁKŮ

Komentář:

Tento úkol je spíše pro pokročilé studenty, předpokladem jeho úspěšného splnění je velké množství znalostí, kterými žák musí disponovat. Aby žáci úspěšně odpověděli na tuto otázku, měli by mít základní povědomí o všech událostech. Úkol ověřuje především faktografické znalosti a v menší míře i schopnost interpretovat obraz a přisuzovat mu smysl. Navíc je zde vysoké riziko náhodného zaškrtnutí správné odpovědi. Tomu se můžeme vyhnout, když otázku rozšíříme o zdůvodnění, jak ukazuje varianta 2.

Varianta 2

Instrukce pro žáky:

V jaké době mohla karikatura vzniknout? Nápověda: Tass byla sovětská zpravodajská agentura, obdoba naší ČTK. Pro započtení správné odpovědi nestačí pouze vybrat správnou možnost, ale musíte mít správně i její zdůvodnění (v rozsahu 10-15 slov).

Leden 1968 při volbě nového prvního tajemníka ÚV KSČ. Myslím si to proto, že

.....
.....

Březen 1968 při volbě prezidenta republiky. Myslím si to proto, že

.....
.....

Srpen 1968 při jednání československé a sovětské strany v Moskvě. Myslím si to proto, že

.....
.....

Komentář:

Takto formulovaná otázka snižuje riziko náhodné odpovědi. Opět testuje především faktografické znalosti. Ovšem testujeme je poměrně úsporně. Na jedné otázce ověříme rozsáhlou faktografii. Abychom náročnost otázky náležitě ohodnotili, můžeme diferencovat bodovou dotaci za správnou odpověď. Např. 1 bod: nepřesné zdůvodnění odpovědi

▪ EVALUACE A HODNOCENÍ ŽÁKŮ

(nikoli zcela nesprávné), 2 body: přesné zdůvodnění odpovědi. Škálu můžeme rozšířit dle aktuálních potřeb, případně podle toho, jak jsme téma probírali podrobně. Součástí instrukce je i přesné zdůvodnění bodového hodnocení otázky. Obecně bychom neměli podceňovat formální instrukce (doba na vypracování testu, obecné instrukce o hodnocení, rozšiřující poznámky, doplňující kontextové informace nutné pro správnou interpretaci atp.).

Varianta 3

Instrukce pro žáky:

Karikatura reflektuje tzv. Moskevská jednání mezi československou a sovětskou stranou (v Moskvě 23. až 26. srpna 1968). Co chtěl autor kresbou zřejmě vyjádřit? Vyberte nejpravděpodobnější výklad (pouze jedna správná možnost). TASS zmíněná v karikatuře byla sovětská novinářská agentura.

- A. Autor zdůrazňuje, že středem veškeré komunistické politiky je blaho člověka.
- B. Autor odkazuje na přítomnost sovětských vojsk v ČSSR, která vytváří nepříjemnou atmosféru pro jednání.
- C. Autor poukazuje na upřímnost a naléhavost sovětské snahy dospět k rozumnému konsenzu.
- D. Autor poukazuje na připravenost československých představitelů použít proti okupantům vojenskou sílu.

Komentář:

Tento úkol je více zaměřen na schopnost interpretovat obraz, ale také u této formulace jsou potřeba k jeho správnému vyřešení faktografické znalosti. Jeho zařazení opět závisí na našem cíli. Chceme ověřit faktografické znalosti žáků? Probírali jsme s nimi podrobně okolnosti reakce veřejnosti na okupaci Československa vojsky Varšavského paktu? Podstatnou roli zde hraje informace skrytá v instrukcích pro žáky, která karikaturu vřazuje do konkrétního historického času. Ale znění jednotlivých možností je pouze orientační a závisí na tom, co konkrétně jsme probírali. Testovou otázku tak nejde jen tak beze zbytku přebrat, ale jednotlivé distraktory (tj. nesprávné možnosti) upravit podle konkrétního kontextu každé třídy.

- EVALUACE A HODNOCENÍ ŽÁKŮ

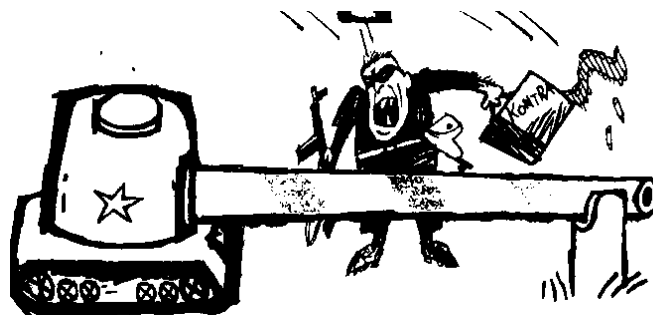
Interpretace více pramenů

Interpretační úlohy se lépe vytvářejí, když žáci musí srovnávat nejméně dva historické prameny. Srovnání obrázků přirozeně generuje zájem a zvyšuje analytický potenciál úlohy. Předpokladem tohoto typu úloh je samozřejmě práce s tímto typem materiálů ve výuce. Nemusíme nutně používat úplně stejné obrázky, se kterými jsme pracovali v hodinách (i když ani to se nevylučuje), ale měli bychom používat obrázky s podobnou intencí.

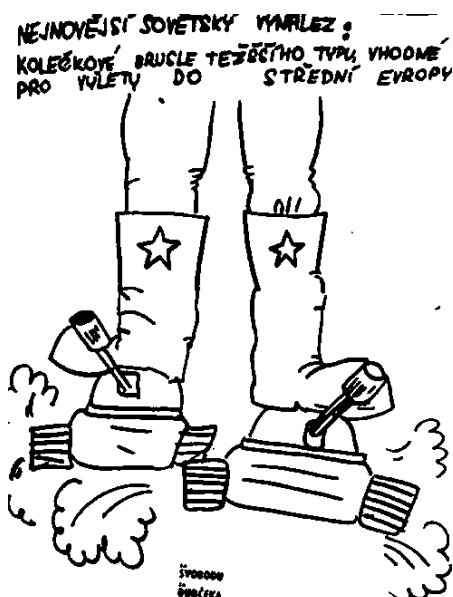
Obrázek 1

Obrázek 2

Obrázek 3

Obrázek 4

▪ EVALUACE A HODNOCENÍ ŽÁKŮ

Varianta 1

Který z těchto obrázků vyjadřuje sovětskou perspektivu a proč? Určete prvky, podle kterých jste se rozhodli.

.....

.....

.....

.....

Komentář:

Můžeme klidně použít pouze obrázek 1 a 2, protože nám jde primárně o zdůvodnění výběru, nikoli pouze o určení správné možnosti. Ambicí úkolu je ověřit, zda žáci postřehnou odlišnou intenci obou obrázků, zvláště odlišnou roli tanku v těchto kompozicích. Nejde ovšem o čirou imaginaci. Aby žáci dospěli ke správnému řešení, musí znát společenský kontext. Ověřujeme tedy jak znalosti, tak dovednosti. Úkol můžeme ohodnotit bodovou škálou, která odliší kvalitu odpovědí. Žáky můžeme navést ke správné interpretaci nápovědami a tipy (např. všimněte si role tanku na jednotlivých obrázcích, popř. v jaké roli jsou představeny sovětské zbraně nebo sovětsí vojáci atp.).

Varianta 2

Instrukce pro žáky:

Zamyslete se nad těmito obrázky a doplňte následující tvrzení. Ve svém zdůvodnění použijte 30–50 slov.

Obrázek č. zachycuje sovětskou perspektivu, protože

.....

.....

.....

.....

▪ EVALUACE A HODNOCENÍ ŽÁKŮ

Komentář:

Tato formulace je pouze variací té předchozí. Jejím specifikem je ale větší přesnost, směřuje žáky přímo k zdůvodňování rozdílů. Není to zcela banální, žáci u testování často používají své původní prekoncepty a jakoby „zapomenou“ na analytickou práci, kterou jsme s nimi dělali při hodinách. Je tedy dobré i při formulování instrukcí myslet na to, abychom je vedli k analytickému myšlení. Nestrukturovaný text může skončit přehlídkou banálních prekonceptů, které s analyzovaným materiálem nemají nic společného. Tento způsob kladení otázek vychází z přístupů amerických didaktiků Sama Winneburga a Marka Smithe ze Stanfordské univerzity, kteří jsou vůči možnostem multiple choice krajně skeptičtí (viz <https://sheg.stanford.edu/history-assessments/civil-rights-movement-context/rubric>). Při kladení otázek zdůrazňují nutnost srovnávat nejméně dva prameny, aby se prokázala schopnost historické interpretace. Zároveň doporučují, aby jakékoli ověřování znalostí nechávalo prostor pro projev žáků. Tvrdí, že předem formulované možnosti, ze kterých žák pouze vybírá, nepodněcují jeho schopnost formulovat, ale pouze jeho schopnost orientovat se v testu. Žák se podle nich zaměřuje spíše na strategie úspěšného vybrání správné možnosti nežli na vlastní téma testu.